

30.4.2019

166/341/2019

Metsä Tissue Oyj
Revontulenpuisto 2
02100 Espoo

Hakemus 21.1.2019 ja hakemuksen täydennykset 31.1. ja 22.2.2019

Asia Mänttä-Vilppulan kaupunkiin Metsä Tissue Mäntän tehtaan alueelle rakennettava nesteytetyn maakaasun (LNG) varasto 180 m³. Kohteeseen rakennetaan myös LNG-höyrystimet ja maakaasun käyttöputkistoa, jolla maakaasu johdetaan Mäntän tehtaan paperikoneiden maakaasukäyttöön muutettaville polttimille (6 kpl).

Kohde ja sen sijainti Osoite Tehtaankatu 16, 35800 Mänttä. Metsä Tissue Mäntän tehtaan alue. Teollisuus- ja varastorakennusten korttelialue (T-5).

Kohde on toimintaperiaateasiakirjalaitos.

180 m³:n LNG-säiliö ja maakaasujärjestelmä korvaa nykyisen nestekaasujärjestelmän (butaani), johon on sisältynyt 2 x 99 m³ säiliöt. Butaanikäyttöiset polttimet muutetaan maakaasukäyttöisiksi.

Metsä Tissue Oyj:n käyttöön jää nykyinen trukkitankkausjärjestelmä, johon sisältyy 22 m³:n maanalainen nestekaasusäiliö.

Päätös Metsä Tissue Oyj saa rakentaa maakaasun varaston, höyrystimet ja niiden jälkeiset laitteet ja maakaasuputkistot paperikoneiden konvertoitaville polttimille saakka.

Tämän päätöksen voimassaolo edellyttää, että:

- maakaasuvarasto, sen jälkeiset putkistot ja laitteet sekä käyttökohde ovat esitetyn mukaisia.
- toiminnanharjoittaja noudattaa esittämiään turvallisuusmenettelyjä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja toimii muiltakin osin hakemuksessa esittämiensä periaatteiden mukaisesti.

Toiminnanharjoittajan tulee noudattaa tässä päätöksessä mainittuja luvan määräyksiä ja ehtoja.

Päätöstä koskeva toiminta LNG:n varastointimäärä on 180 m³ (90 t) yhdessä (1) säiliössä.

LNG kuljetetaan kohteeseen säiliöautolla, josta LNG puretaan letkulla auton pumppujen avulla varastosäiliöön. Kaksivaippaisen LNG-säiliön suunnittelulämpötila on -196 °C. Säiliön maksimi käyttöpaine on 11 bar.

30.4.2019

166/341/2019

LNG-varastosäiliö oheislaitteineen sijoitetaan aidatulle tehdasalueelle kahteen eri korkotasoon, LNG:tä kohteeseen tuovan rekan tyhjennyspaikka sijaitsee korkeammalla tasolla. LNG-aseman pääkomponentit ovat säiliö, ilmahöyrystimet, tekninen- ja kontrollitila (kontti), paineenalennukset, turva- ja valvontajärjestelmät. LNG-säiliö varustetaan varoventtiileillä sekä pinnan-, paineen- ja lämpötilan mittauksilla.

LNG:tä toimittavat autot ja LNG-varasto on varustettu automaattisella ESD-tekniikalla (Emergency Shutdown). LNG-rekan ja -varaston välillä on pneumaattinen ESD-linkki. ESD:n aiheuttavat laitteet on kytketty laitoksen turvajärjestelmään, joka tekee tarvittavat ohjaukset. Kaikki tiedot valvonta-antureista siirtyvät valvomoihin ja pääportille. LNG-varastoalue on varustettu kaasun vuotoilmaisimilla.

Mahdollisen LNG-vuodon sattuessa LNG ohjataan kaadoilla turvalliseen sijaintiin, jossa LNG höyrysty.

LNG-varastoon liittyvät sähkö- ja instrumentointilaitteet ovat ex-luokiteltuja. Kohteelle on tehty räjähdysuojausasiakirja ja tilaluokituspiirustus. Täyttölaitteiston ohjaus-, automaatio- ja sähkönsyöttölaitteet on sijoitettu eristettyyn konttiin.

LNG höyrytetään maakaasuksi ilmahöyrystimen avulla. Kohteessa on neljä ilmahöyrystintä ja sähkötoiminen lämmönvaihdin. Maakaasu hajustetaan ennen sen syöttöä käyttöputkistoon. Ennen maakaasun käyttöputkistoa varastoalueella sijaitsevan paineenvähennyslaitteiston sisältävän teräksisen maakaasuputkiston koko on DN 100.

Maakaasun käyttöputkisto (4 barg) alkaa LNG-varastoalueelta. Maakaasun käyttöputkiston materiaali maan alla on PEH 125 (pituus noin 360 m). Käyttöputkiston materiaali ulkona maan päällä on AISI 316 (kokonaispituus noin 450 m, putkikoot DN 100, DN 80 ja DN 50). Käyttöputkiston materiaali tehtaan sisällä on St 35.8 (kokonaispituus noin 50 m, putkikoot DN 100, DN 80 ja DN 50).

Maakaasu johdetaan käyttölaitteille, joita on yhteensä kuusi (6) kappaletta ja jotka jakautuvat kolmeen (3) käyttökohteeseen. Polttimet tuottavat lämmintä prosessi-ilmaa paperin kuivaukseen. Maakaasukäyttöön muutettavat polttimet ja niiden polttoainetehot ovat PK1 (2 x 2,3 MW), PK9 (2 x 3,48 MW) ja PK10 (2 x 3,5 MW). Yhteenlaskettu polttoaineteho on 18,56 MW.

Maakaasupolttimille tulevat kaasuputkistot sisältävät sulk-, paineensäätö- ja turvaventtiilit sekä liekinvalvontajärjestelmät ja poltinautomatiikan. Poltinhuoneet varustetaan kaasun vuotoilmaisinjärjestelmällä. Vuotoilmaisimien hälytystiedot johdetaan tehdasautomaatiojärjestelmään.

Vaarallisia kemikaaleja on hakemuksen mukaan laitoksen alueella enintään seuraavat määrät:

Kemikaali	Luokitus	Määrä (t)
Natriumhydroksidi, 50%	Skin Corr. 1, H314;	60 (säiliön koko)
Polyalumiinikloridi, 30-40%	Eye Dam. 1, H318;	30 (säiliön koko)

30.4.2019

166/341/2019

Vetyperoksidi, 49,5%	Acute Tox. 4, H302, H332; Skin Irrit. 2, H315; Eye Dam. 1, H318; STOT SE 3, H335;	36 (säiliön koko)
Natriumhypokloriitti, 15%	Aquatic Acute 1, H400; Skin Corr. 1, H314;	4
Nestekaasu, butaani/propaani	Flam. Gas 1, H220;	114 (säiliöiden koko)
Nesteytetty maakaasu, LNG	Flam. Gas1, H220, H281	90 (säiliön koko 180 m ³)
Tetrahydrotiofeeni THT	H225, H302, H312, H332, H315, H319, H412	0,01
Muu kemikaali, Biosidi I	Acute Tox. 4, H302, H332; Skin Corr. 1, H314; Eye Dam. 1, H318; Skin Sens. 1, H317;	2
Muu kemikaali, Paperiväri, keltainen I	Aquatic Chronic 2, H411; Eye Dam. 1, H318;	3
Muu kemikaali, Dispergointiaine I	Eye Dam. 1, H318; Skin Irrit. 2, H315;	2
Muu kemikaali, Pulpperoinnin lisäaine	Ox. Sol. 3, H272; Acute Tox. 4, H302; Eye Irrit. 2, H319; STOT SE 3, H335; Skin Irrit. 2, H315; Resp. Sens. 1, H334; Skin Sens. 1, H317;	1
Muu kemikaali, Biosidi II	Aquatic Acute 1, H400; Aquatic Chronic 1, H410; Skin Corr. 1, H314; Eye Dam. 1, H318; Skin Sens. 1, H317;	2
Muu kemikaali, Pehmennysaine	Aquatic Chronic 2, H411; Skin Irrit. 2, H315;	2
Muu kemikaali, Entsyymi	Resp. Sens. 1, H334;	2
Muu kemikaali, Retentiokemikaali	Eye Irrit. 2, H319;	3
Muu kemikaali, Pesuaine I	Acute Tox. 4, H302; Skin Corr. 1, H314;	2
Muu kemikaali, Biosidi III	Acute Tox. 3, H331; Acute Tox. 4, H302; Skin Corr. 1, H314; Skin Sens. 1, H317; Resp. Sens. 1, H334;	2
Muu kemikaali, Biosidi IV	Aquatic Chronic 1, Aquatic Acute 1, H410; Skin Corr. 1, H314; Skin Sens. 1, H317;	2
Muu kemikaali, Pintaliima	Eye Irrit. 2, H319;	2
Muu kemikaali, pH:n säätöaine	Eye Irrit. 2, H319;	2
Muu kemikaali, Viiran suojaaine	Eye Irrit. 2, H319;	3
Muu kemikaali, Dispergointiaine II	Skin Irrit. 2, H315; Eye Dam. 1, H318;	3
Muu kemikaali, Pesuaine II	Acute Tox. 4, H302, H332; Skin Irrit. 2, H315; Eye Dam. 1, H318;	2
Sammutettu kalkki	Eye Dam. 1, H318; Skin Irrit. 2, H315; STOT SE 3, H335;	1
Muu kemikaali, Paperiväri,	Skin Irrit. 2, H315; Eye Dam. 1, H318;	1

sininen		
Muu kemikaali, Paperiväri, keltainen II	Aquatic Acute 1, H400; Aquatic Chronic 1, H410; Skin Corr. 1, H314;	1
Muu kemikaali, Uusiomassan valkaisukemikaali	Acute Tox. 4, H302; Skin Irrit. 2, H315; Eye Irrit. 2, H319;	4

Räjähdyssuojasiasiakirja Kohteelle on tehty räjähdysuojasiasiakirja. Asiakirjassa on tarkasteltu Metsä Tissue Mäntän tehtaan LNG:n, maakaasun, nestekaasun (propaani) ja pölyn räjähdysvaaraa ja siihen mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä.

Tilaluokitellut alueet LNG-varastointialueella ovat LNG-alueen aidan sisäpuolinen alue, LNG-säiliön ulospuhallusputken ympäristö, paineenvähennysyksikön ulospuhallusputken ympäristö ja täyttöpisteen ympäristö. Paperikoneilla tilaluokiteltuja alueita ovat maakaasun ulospuhallusputkien päät.

Räjähdyssuojasiasiakirjassa on esitetty kattavasti vaaran arviointiin perustuvat räjähdysuojastoimenpiteet. Suojaustoimenpiteet jaetaan teknisiin ja organisaatorisiin toimenpiteisiin.

Vaaranarviointi, maakaasun käyttökohteet PK1, PK9 ja PK10

Maakaasun käyttökohteelle on tehty maakaasun vaaranarviointi. Vaaran arvioinnilla on pyritty tiedostamaan maakaasun käyttöön ja käsittelyyn liittyvät vaaralähteet, olosuhteet ja tilanteet, jotka voivat johtaa onnettomuuteen. Lisäksi on arvioitu onnettomuuden seurauksia sekä miten näihin ja vaaralähteisiin tulisi varautua toimenpiteillä ja ohjeilla. Selvitystä käytetään hyväksi laadittaessa laitoskohtaisia turvaohjeita ja hätätilanteiden toimintaohjeita.

LNG-varaston seurausanalyysi

LNG-säiliölle on tehty mallinnuslaskelma. Mallinnuslaskelmassa on käsitelty viittä eri paloskenaariota, jotka ovat autosäiliön purkausletkun repeämä, LNG-säiliön äkillinen tyhjentyminen suurimman yhteen kautta, putkimurtuma höyrytimen putkistossa, LNG-säiliön täyttölinjan murtuma ja päästä varoventtiilistä. Paloskenaarioissa on laskettu palojen aiheuttama lämpösäteily säteilytiheyksillä 32 kW/m², 15 kW/m², 8 kW/m², 5 kW/m², 3 kW/m² ja 1,5 kW/m². Lisäksi on määritetty kaasun leviämialueet eri skenaarioilla. Painevaikutusta ei ole laskettu. Suurimman todennäköisyyden skenaarioksi on katsottu letkun rikkoutuminen säiliön täytön yhteydessä.

Pelastussuunnitelma

Hakemuksen liitteenä on myös Metsä Tissue Mäntän tehdasta koskeva pelastussuunnitelma, jota on päivitetty lisäten siihen LNG ja maakaasu. Onnettomuuksien vaikutuksista on tehty kirjaus pelastussuunnitelmaan pohjautuen tehtyyn seurausanalyysiin ja epätodennäköiseen LNG-täyttölinjan totaaliseen repeytymään. Mikäli toteutetut aktiiviset suojaukset eivät toimi ja vuotoajaksi valitaan 10 minuuttia, letkun rikkoutumisesta aiheutuva lämpösäteily (8 kW/m²) ulottuu 54 metrin etäisyydelle. Vaikutusalue ei kuitenkaan yllä tuotan-

30.4.2019

166/341/2019

tolaitoksen ulkopuolelle. Pelastussuunnitelmassa on toimintaohjeistus kaasuvaaratilanteiden varalta, ohjeistuksessa on huomioitu myös maakaasu ja LNG.

Toimintaperiaateasiakirja Toimintaperiaateasiakirjaan on lisätty kirjaukset liittyvästä asiakirjasta (riskikartoitus) ja maakaasun käytönvalvojasta.

Päätöksen määräykset ja ehdot

1. Tämä lupapäätös koskee 90 tonnin nesteytetyn maakaasun varastointia, LNG-putkistoja ja -laitteita, höyrystimiä sekä maakaasun käyttöputkistoa ja -laitetta.
2. Tukesille esitetään käyttöönottotarkastuksessa:
  - maakaasujärjestelmän (LNG) riskin arviointi
  - kameravalvonnan kattavuus LNG-varastoalueella
  - kaasunilmaisimien, hätä-seis painikkeiden ja alkusammutuskaluston riittävyys sekä sijoitukset
  - kaasunilmaisimien ohjaaman liikennevalon sijainti
  - LNG-vuodonhallinta (ylä- ja alataso), tarvittavat törmäyssuojaukset ja aitaaminen
  - liekinilmaisimien ja LNG-vuodon ilmaisevien lämpötilamittauksen sijainti
  - valvomot ja niiden sijainnit
  - palotiet kohteeseen
  - hajusteaineen käyttöturvallisuustiedote
  - hajustusyksikön tarkastuspöytäkirja (CE-merkintä).
3. Varastoalueen laitekokonaisuuden EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus (valmistaja) ja vaatimustenmukaisuustodistus (ilmoitettu laitos). Vakuutus ja todistus esitetään Tukesille käyttöönottotarkastuksessa (Tarvittaessa sovitaan toimitusajankohta).
4. Painelaitteet tarkastetaan ennen käyttöönottoa ja käyttöönoton yhteydessä painelaitesäädösten mukaisesti. Ensimmäisen määräaikaistarkastuksen pöytäkirja esitetään Tukesille käyttöönottotarkastuksessa (Tarvittaessa sovitaan toimitusajankohta).
5. Maakaasun käyttöputkiston ja siihen liitetyt kaasulaitteet saa asentaa Tukesin hyväksymä asennus- ja huoltoliike (Akaasu). Maakaasun käyttö-

30.4.2019

166/341/2019

putkisto, lukuun ottamatta käyttölaitteita, voidaan asentaa myös painelaitesäädösten mukaisesti.

6. Pelastuslaitoksen lausunnon huomioon ottaminen varmennetaan käyttöönottotarkastuksessa.
7. Muovisia maakaasuputkistoja saa asentaa vain Tukesin hyväksymä muovisten kaasuputkistojen asennusliike.
8. LNG-höyrystymien jälkeiset maakaasuputkistot ja -laitteet tarkastetaan maakaasuasetuksen mukaisesti. Maakaasuputkistolle tulee tehdä maakaasuasetuksen mukainen käyttöönottotarkastus (hyväksytty tarkastuslaitos).
9. Sähkövarmennustarkastus tulee tehdä ennen koekäyttövaihetta. Turva-automaatiojärjestelmä tulee tarkastaa ennen käyttöönottoa. Käyttöönottotarkastuksessa esitetään tarkastuspöytäkirjat ja EX-laiteluettelo.
10. LNG-säiliö, putkistot, laitteistot ja rakennus maadoitetaan ja yhdistetään potentiaalintasaukseen. Huomioidaan myös LNG:tä tuovan ajoneuvon ja käyttökohteen maakaasuputkiston maadoitustarve.
11. Laitteistot ja putkistot merkitään sisältöä ja virtaussuuntaa osoittavin merkinnöin. Käyttö- ja poikkeamatilanteiden kannalta merkittävimmät toimilaitteet merkitään ja ohjeistukset asennetaan käyttöpaikoille. Pääsulkuventtiilin sijainti on osoitettava kilvellä. Pääsulkuventtiilille on oltava esteetön pääsy.
12. Alueella tulee olla tuulipussi.
13. LNG-varastoalueen sähkötilaan tulee sijoittaa kaksi silmähuuhtelupulloa.
14. Turvallisen käytön, kunnossapidon ja huollon järjestämisestä laaditaan ohjeistus, joka kattaa toiminnan ohjeistuksen normaali- ja poikkeustilanteiden varalta.
15. Laitteistoille laaditaan ennakkohuoltosuunnitelma.
16. Toiminnanharjoittajan on nimettävä maakaasuasetuksen ja painelaitesäädösten mukaiset käytön valvojat ja sijaiset ennen laitoksen käyttöönottoa.
17. Käyttö- ja huoltohenkilökunnalle tulee antaa koulutus normaali- ja poikkeustilanteissa toimimisesta. Koulutukseen osallistuneet on kirjattava ylös. Koulutus on uusittava toiminnanharjoittajan määrittämin väliajoin.
18. LNG:tä varastolle tuovien säiliöajoneuvojen kuljettajille on annettava kohdetta koskeva opastus tyhjennys- ja poikkeustilanteissa toimimisesta.

30.4.2019

166/341/2019

19. Rakentamisen aikana kertyvistä asiakirjoista, piirustuksista ja tarkastuspöytäkirjoista tulee koota maakaasusetuksen mukainen valvontakirja.

Päätöksen perustelut

Hakemuksen ja siihen liittyvien asiakirjojen perusteella suunnitelma täyttää asetuksen (551/2009) vaatimukset. Hakijatietojen, vaaran arvioinnin, putkisto- ja instrumentointikaavioiden ja tilaluokituspiirustuksen lisäksi lupahakemuksessa on esitetty laitteistojen sijainnit.

LNG-varastoinnin suunnittelussa ja rakentamisessa on noudatettu standardia SFS-EN 13645 (Nesteytetyn maakaasun laitteistot ja asennukset. Maalla olevien laitteistojen suunnittelu. Varaston koko 5 - 200 tonnia.) Maakaasun käyttöputkiston suunnittelussa ja rakentamisessa on noudatettu maakaasusetuksen 551/2009 lisäksi standardia SFS-EN 15001 (Kaasun käyttöputkistot teollisuudessa).

Varastointialueen LNG-vuodon hallinta tehdään laitosalueella. Vuodot tulee johtaa pois vuotoriskikohteista hallitusti turvalliseen suuntaan. Lisäksi tulee huolehtia, että vuodot eivät valu sadevesiviemärijärjestelmään.

Sijoituspaiikka on avoin eikä rajoittavia tiloja ole välittömässä läheisyydessä. Henkilöturvallisuus huomioidaan toimintatapaohjeistuksilla.

Laitoksen järjestelmissä on varauduttu siihen, että havaittu LNG- tai maakaasuvuoto saadaan loppumaan mahdollisimman nopeasti.

Voimassaolo

Tämä päätös on voimassa toistaiseksi.

Tarkastus

Toiminnanharjoittajan on pyydettävä kohteen käyttöönottotarkastus Tukesilta. Tarkastuspäivämääräksi on sovittu 28.5.2019.

Säännökset, joihin päätös perustuu

Valtioneuvoston asetus maakaasun käsittelyn turvallisuudesta
(551/2009) 5, 7 ja 9 ja 16 §

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn valvonnasta
(390/2005) 23 §

Markus Kauppinen
Ryhmäpäällikkö

Arto Jaskari
Ylitarkastaja

Liitteet

Hakemusasiakirjat
Valitusosoitus

30.4.2019

166/341/2019

Hakemuksen käsittely

Tukes on vastaanottanut Metsä Tissue Oyj:n allekirjoitetun hakemuksen 21.1.2019. Tukes on käsitellyt hakemuksen asetuksen 551/2009 9 § mukaisena maakaasun varastoinnin ja 5 ja 7 § mukaisena maakaasun käyttöputkiston ja käyttölaitteiden rakentamislupahakemuksena.

Kohdetta koskien Tukesissa on pidetty palaveri (Metsä Tissue/Gasum/Tukes) 18.1.2019.

Hakemuksesta on saatu lausunto Pirkanmaan pelastuslaitokselta 1.4.2019. Pelastuslaitoksen lausunto koski:

- pelastuslaitoksen henkilöstön perehdytystä
- säiliön täyttäjien perehdytystä
- varo- ja hätäpysäytysjärjestelmien valmiutta ja testausta ennen toiminnan aloittamista
- alkusammutuskaluston riittävyttä ja sijoituksen sopimista pelastuslaitoksen kanssa
- tuulipussin sijoitusta
- purkupaikan talvikunnossapitoa ja riittävää valaistusta
- operatiivisen kohdekortin ja sisäisen pelastussuunnitelman päivytystä
- paloskenaarioita ja kemikaalien pilaaman jäteveden määrää ja kemikaalien aiheuttamia vaikutuksia.

Hakemus on kuulutettu Mänttä-Vilppulan kaupungin julkisten kuulutusten ilmoitustaululla ja ilmoitus vireilläolosta on julkaistu Tukesin internet-sivuilla 28.2.2019 sekä KVM-lehdessä 28.2.2019. Hakemus on ollut yleisesti nähtävillä Mänttä-Vilppulan kaupungin julkisten kuulutusten ilmoitustaululla kaupungintalon 1. kerroksessa ja Tukesin Helsingin toimipisteessä 28.2.2019 - 29.3.2019. Hakemuksesta ei jätetty muistutuksia tai esitetty mielipiteitä.

Päätöksestä tiedottaminen

Länsi- ja Sisä-Suomen AVI, Työsuojelun vastuualue
Pirkanmaan ELY, Ympäristö ja luonnonvarat
Pirkanmaan pelastuslaitos

MITEN VALITUS TEHDÄÄN

Valitus on tehtävä kirjallisesti. Valituksessa pitää olla seuraavat asiat ja asiakirjat:

- hallinto-oikeus, jolle valitus osoitetaan (toimivaltainen hallinto-oikeus rastittu jäljempänä)
- päätös, johon haetaan muutosta, liitteineen; alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- muutokset, joita valittaja päätökseen vaatii, ja niiden perustelut
- valittajan nimi, asuinkunta, postiosoite ja puhelinnumero
- tiedoksisaantitodistus tai muu tieto valitusajan alkamisesta
- valitusosoitus.

Valituksen voi laatia valittajan puolesta myös laillinen edustaja tai asiamies. Tällöin on ilmoitettava lisäksi laatijan nimi, asuinkunta, postiosoite ja puhelinnumero. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

MINKÄ AJAN KULUESSA VALITUS TEHDÄÄN

Valitusaika on 30 päivää. Ajan laskeminen alkaa tiedoksisaantipäivää seuraavasta päivästä. Tiedoksisaantipäivä lasketaan seuraavasti:

- Jos päätös on lähetetty postitse saantitodistusta vastaan, tiedoksisaantipäivä ilmenee todistuksesta. Saantitodistus liitetään valitusasiakirjoihin.
- Jos päätös on postitettu tavallisena kirjeenä, sen katsotaan tulleen tiedoksi seitsemän (7) päivän kuluessa postituspäivästä, jollei muuta ilmene.
- Jos päätös on toimitettu tiedoksi muulla tavalla esim. saantitodistusta vastaan jollekin muulle henkilölle kuin päätöksen saajalle (sijaistiedoksianto), katsotaan päätöksen saajan saaneen päätöksen tiedoksi kolmantena päivänä saantitodistuksen osoittamasta päivästä.

MITEN VALITUS TOIMITETAAN PERILLE

Valituksen voi toimittaa hallinto-oikeudelle henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta lukuun ottamatta valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköisessä asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>.

Postittaminen tapahtuu lähettäjän vastuulla. Valituksen on saavuttava hallinto-oikeudelle virka-aikana ennen 30 päivän valitusajan päättymistä, jotta valitus voidaan tutkia.

MINNE VALITETAAN

Muutosta haetaan seuraavasta (x) hallinto-oikeudesta:

- Helsingin hallinto-oikeus, Radanrakentajantie 5, 00520 HELSINKI
- Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Raatihuoneenkatu 1, 13100 HÄMEENLINNA
- Itä-Suomen hallinto-oikeus, PL 1744 (käyntiosoite Minna Canthin katu 64), 70101 KUOPIO
- Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, PL 189 (käyntiosoite Isokatu 4), 90101 OULU
- Turun hallinto-oikeus, PL 32 (käyntiosoite Sairashuoneenkatu 2-4), 20101 TURKU
- Vaasan hallinto-oikeus, PL 204 (käyntiosoite Korsholmanpuistikko 43), 65101 VAASA
- Ålands förvaltningsdomstol, PB 31 (käyntiosoite Torggatan 16 A), 22101 MARIEHAMN